

Sygn.akt III AUa 822/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SO del. Teresa Suchcicka

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 maja 2017 r. w B.

sprawy z odwołania K. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy

na skutek apelacji wnioskodawczyni K. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 kwietnia 2015 r.
sygn. akt IV U 1549/13

I. oddala apelację,

II. przyznaje adwokatowi A. K. wynagrodzenie z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 480 (czteryście osiemdziesiąt) złotych, powiększonej o należny podatek od towarów i usług, oraz kwotę 40,60 (czterdzieści złotych 60/100) złotych tytułem poniesionych wydatków i nakazuje wypłacić te kwoty ze Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Białymstoku.

SSO del. Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka

Sygn. akt III AUa 822/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 6 marca 2013 r. odmówił K. K. przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ponieważ Komisja Lekarska ZUS orzekła, że wnioskodawczyni nie jest niezdolna do pracy. Jednocześnie organ rentowy uznał za udowodnione 11 lat i 3 dni okresów składowych i nieskładkowych.

W odwołaniu od tej decyzji K. K. wniosła o jej zmianę i uznanie, że jest całkowicie niezdolna do pracy, a niezdolność występowała w dniu 23 czerwca 2007 r., powstała zaś w dniu 3 grudnia 2004 r. Do odwołania załączyła dokumentację medyczną potwierdzającą jej stan zdrowia.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie domagał się jego oddalenia.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 16 kwietnia 2015 r. odwołanie oddalił.

Sąd ten ustalił, że K. K., urodzona (...), posiada wykształcenie wyższe magisterskie w zakresie ekonomii oraz licencjat z matematyki. Ostatnio pracowała w banku na stanowisku specjalisty kredytowego. Stosunek pracy ustał w listopadzie 2004 r. za porozumieniem stron. Do 23 grudnia 2005 r. wnioskodawczyni pobierała zasiłek dla bezrobotnych. W dniach od 28 lutego 2005 r. do 1 marca 2005 r. wnioskodawczyni przebywała w (...) Publicznym Szpitalu (...) w W., gdzie rozpoznano u niej jaskrę kąta otwartego z normalnym ciśnieniem śródgałkowym, stan po zabiegu chirurgii refrakcyjnej obu oczu. W dniu 21 listopada 2005 r. wnioskodawczyni złożyła pierwszy wniosek o rentę w Inspektoracie ZUS w M.. W dniach od 16 grudnia 2005 r. do 22 grudnia 2005 r. skarżąca przebywała w (...) Publicznym (...) w W., gdzie rozpoznano u niej jaskrę pierwotną otwartego kąta (...), zanik nerwu II obu oczu, stan po operacji refrakcyjnej z powodu wysokiej krótkowzroczności obu oczu. W wyniku konsultacji przez lekarza konsultanta ZUS w dniu 12 stycznia 2006 r. rozpoznano u niej jaskrę otwartego kąta przesączania z normalnym ciśnieniem wewnątrzgałkowym, po zabiegu chirurgicznym refrakcyjnym z powodu krótkowzroczności obu oczu, z ostrością wzroku oka prawego po odpowiedniej korekcji = 1,0 i oka lewego = 0,5 z niewielkimi zmianami w polu widzenia – mroczek centralny i niewielki ubytek w dolnej części nosowej. W ocenie lekarza orzecznika ZUS oraz komisji lekarskiej ZUS wnioskodawczyni była zdolna do pracy. Skarżąca nie odwołała się od decyzji ZUS odmawiającej jej prawa do renty.

W latach 2008-2010 skarżąca była aktywna zawodowo, przebywała w Anglii, gdzie pracowała jako opiekunka do dzieci oraz odbywała kursy językowe. W tym czasie sporadycznie zasięgała porad okulistycznych. Nie posiada z tego okresu dokumentacji medycznej. Następnie skarżąca podjęła leczenie od 21 czerwca 2012 r. W dniu 19 listopada 2012 r. wnioskodawczyni złożyła drugi wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Stan zdrowia skarżącej w ocenie lekarza orzecznika ZUS czynił ją trwale częściowo niezdolną do pracy, natomiast niezdolność do pracy, w ocenie lekarza konsultanta, powstała po 23 czerwca 2007 r., ponieważ według dokumentacji skarżąca widziała prawym okiem 1,0 a lewym 0,6. Orzeczeniem orzecznika ZUS z 28 stycznia 2013 r. ustalono, że odwołująca jest od 7 listopada 2012 r. trwale, częściowo niezdolna do pracy, a niezdolność ta powstała po 23 czerwca 2007 r.

W wyniku złożonego przez skarżącą sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS została ona poddana badaniu przez komisję lekarską ZUS 28 lutego 2013 r., która ustaliła, że nie można stwierdzić na podstawie dokumentacji przedłożonej przez wnioskodawczynię, czy niezdolność do pracy powstała przed 23 czerwca 2007 r., gdyż jeszcze w 2006 r. ostrość wzroku z korekcją wynosiła P=1,0, L=0,5. Istotnie leczyła się z powodu jaskry, jednak stan narządu wzroku nie powodował wówczas niezdolności do pracy. Ostrość wzroku uległa pogorszeniu w ostatnich kilku miesiącach. Po przeprowadzeniu dodatkowych badań komisja lekarska ZUS wskazała, że aktualna ostrość wzroku oka prawego (oka lepiej widzącego) nie upoważnia zgodnie z obowiązującymi zasadami orzecznictwa do orzeczenia niezdolności do pracy w charakterze pracownika umysłowego. Decyzją z 6 marca 2013 r. organ rentowy odmówił przyznania wnioskodawczyni prawa do renty.

Sąd Okręgowy, celem wyjaśnienia kwestii stanu zdrowia wnioskodawczyni oraz jej zdolności do wykonywania pracy zarobkowej, postanowieniem z 26 kwietnia 2013 r. dopuścił dowód z opinii biegłego lekarza sądowego okulisty dr O. B. oraz internisty dr E. W., które po zbadaniu skarżącej i zapoznaniu się z aktami sprawy oraz dokumentacją medyczną rozpoznały: jaskrę szerokiego kąta z normalnym ciśnieniem śródgałkowym, z zanikami nerwów wzrokowych obu oczu, krótkowzroczność obu oczu, stan po laserowej korekcie krótkowzroczności średniej obu oczu w 2000 r. oraz uszkodzenie ścięgna mięśnia podłopatkowego prawego i splotu ramiennego prawego (2011 r.) bez istotnego upośledzenia funkcji. Biegle uznały wnioskodawczynię za całkowicie niezdolną do pracy z powodu choroby oczu. Wyjaśniły, że jaskra jest ciężką chorobą oczu, a postać na którą choruje odwołująca jest szczególnie niebezpieczna. U skarżącej jaskrę rozpoznano w 2004 r. potwierdzając badaniami (...) i (...). Początkowo ostrość widzenia była dobra do dali i do bliży. W 2006 r. ostrość widzenia w oku lewym obniżyła się, pojawił się centralny ubytek w polu widzenia, który powiększał się z czasem. W 2007 r. uczynił wnioskodawczynię praktycznie jednooczną. Wówczas wnioskodawczyni stała się częściowo niezdolna do pracy. Choroba nadal postępuje i jest nieodwracalna. Reasumując biegle uznały, że wnioskodawczyni jest częściowo niezdolna do pracy w wyuczonym zawodzie od 2007 r. (bez ustalenia konkretnej daty), a całkowita niezdolność do pracy nastąpiła od 4 czerwca 2013 r. na stałe.

Organ rentowy pismem z 25 lipca 2013 r. wniósł o powołanie innego zespołu biegłych, na skutek czego Sąd Okręgowy 14 listopada 2013 r. wydał postanowienie w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii biegłego lekarza okulisty z (...) Szpitala (...) w B. z prawem doboru drugiego lekarza. Specjalista chorób oczu dr n. med. I. B. (1) oraz specjalista reumatologii dr n. med. B. L. po przeprowadzeniu 11 grudnia 2013 r. specjalistycznych badań, wykonaniu badań dodatkowych oraz po przeprowadzeniu analizy dokumentacji zawartej w aktach sądowych rozpoznali u skarżącej: uszkodzenie ścięgna mięśnia podłopatkowego prawego i splotu ramiennego prawego, bez istotnego upośledzenia funkcji, jaskrę otwartego kąta, zanik nerwów II obu oczu, stan po operacji refrakcyjnej z powodu wysokiej krótkowzroczności obu oczu, krótkowzroczność niskiego stopnia obu oczu. Biegli uznali, że schorzenia reumatologiczne nie czynią odwołującej niezdolną do pracy zgodnej z kwalifikacjami. Biegła z zakresu okulistyki stwierdziła, że brak jest podstaw medycznych, aby uznać odwołującą za częściowo niezdolną do pracy przed 24 czerwca 2007 r. W badaniu okulistycznym (ostatnim przed tą datą) z dnia 20 września 2006 r. ostrość wzroku po korekcji w oku prawym wynosiła = 1,0, w oku lewym = 0,5. W polu widzenia w obu oczach stwierdzono mroczki paracentralne. W aktach sprawy brak jest dokumentacji z okresu pomiędzy 20 września 2006 r. a 7 listopada 2012 r. Biegła okulista zgodziła się z opinią, iż odwołująca jest całkowicie, trwale niezdolna do pracy od 4 czerwca 2013 r. (data badania przez biegłych sądowych).

Skarżąca pismem z 2 kwietnia 2014 r. złożyła zastrzeżenia do opinii biegłych zarzucając błędne ustalenie w zakresie braku podstaw do przyjęcia, że niezdolność do pracy nie powstała przed 24 czerwca 2007 r. Sąd Okręgowy zwrócił się do biegłej dr n. med. I. B. (1) z (...) Szpitala (...) w B. o uzupełnienie opinii przez odniesienie się do zastrzeżeń wnioskodawczyni. W opinii uzupełniającej biegła podniosła, że wykonane 19 września 2006 r. i 24 października 2007 r. badania nie wykazały postępujących ubytków w porównaniu do pola widzenia wykonanego w 2005 r. Biegła wskazała, że nie zna przyczyn niewykonania w dniu 27 października 2007 r. badań pola widzenia oka lewego. Stwierdziła, że brak jest podstaw, aby uznać odwołującą za częściowo niezdolną do pracy przed 24 czerwca 2007 r.

Skarżąca pismem z 12 września 2014 r. złożyła zastrzeżenia do opinii uzupełniającej, nadal kwestionując ustalenia o braku podstaw do przyjęcia, że niezdolność do pracy miałyby powstać przed dniem 24 czerwca 2007 r. Sąd Okręgowy na rozprawie w dniu 30 października 2014 r. postanowił zwrócić się do biegłej dr n. med. I. B. (1) z (...) Szpitala (...) w B. o kolejne uzupełnienie opinii przez odniesienie się do zastrzeżeń wnioskodawczyni oraz udzielenia odpowiedzi na złożone na rozprawie przez skarżącą pytania. W drugiej opinii uzupełniającej z 2 grudnia 2014 r. biegła dr n. med. I. B. (1), po przeprowadzeniu ponownej analizy dokumentacji medycznej zawartej w aktach sprawy podniosła, że podczas pobytu skarżącej w Oddziale Klinicznym Okulistyki (...) w W. w dniach 28 lutego 2005 r. do 1 marca 2005 r. w wykonanym badaniu pola widzenia stwierdzono: OP: centralny mroczek względny oraz ubytek obwodowy w sektorze dolno-nosowym, OL: podobne, ubytek w kwadrancie dolno-nosowym mniejszy. Ostrość widzenia po korekcji: OP=1,0, OL=0,9. W opinii biegłej tego typu zmiany nie kwalifikują odwołującej jako częściowo niezdolnej do pracy. Biegła podniosła, że wykonane następnie badania pola widzenia z 19 września 2006 r. i 24 października 2007 r. nie wykazały postępujących ubytków pola widzenia w porównaniu do pola widzenia wykonanego w lutym 2005 r. W dniu 20 września 2006 r. ostrość wzroku do dali wynosiła po korekcji: OP=1,0 (tj. 100% dobrego widzenia), a OL=0,5 (tj. 50% dobrego widzenia). Natomiast do bliży odwołująca widziała: OP i OL z korektą własną D=,05 (tj. 100% dobrego widzenia). Zmiany w polu widzenia w 2005 r., 2006 i 2007 r. nie wykazały ubytków w obszarze 30 stopni. Nie można było ocenić pola widzenia oka lewego z 2007 r., ponieważ w dokumentacji medycznej w aktach sądowych brak było takiego dokumentu. Biegła wskazała, że wnioskodawczyni zgłaszała wprawdzie zaburzenia widzenia podczas czytania, jednakże w opinii biegłej są to dolegliwości subiektywne, natomiast z dokumentacji medycznej z wielokrotnych pobytów w szpitalach oraz poradni wynika, że nie stwierdzono zmian w plamkach w obu oczach, dopiero stwierdzenie takich zmian patologicznych mogłoby potwierdzić objawy zgłaszane przez odwołującą. Biegła podtrzymała wcześniejszą opinię.

Oceniając stan faktyczny sprawy Sąd Okręgowy wskazał, iż w sprawie sporne okazało się to, czy K. K. jest niezdolna do pracy oraz z jaką datą powstała ewentualna niezdolność do pracy. Istotne znaczenie miało w szczególności ustalenie, czy niezdolność do pracy skarżącej powstała przed dniem 24 czerwca 2007 r., to jest w okresie 18 miesięcy od wykorzystania rocznego zasiłku dla bezrobotnych z dniem 24 grudnia 2005 r.

Sąd Okręgowy przeprowadził na te okoliczności postępowanie dowodowe, dopuszczając dowody z opinii biegłych: okulisty i internisty, okulisty i reumatologa oraz z opinii uzupełniających lekarza okulisty. W ocenie Sądu Okręgowego dalsze prowadzenie postępowania dowodowego doprowadziłoby do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania. Biegła lekarz okulista ustosunkowała się do zarzutów skarżącej oraz odniosła się do wskazywanej przez nią dokumentacji medycznej. Biegła zwróciła uwagę, że w aktach sprawy brak jest badania pola widzenia oka lewego z 2007 r., jednakże skarżąca nie podjęła w tym zakresie stosownej inicjatywy dowodowej, co ma zapewne związek z jej kilkuletnim pobytem za granicą i brakiem dokumentacji medycznej z tego okresu.

W ocenie Sądu Okręgowego opinie biegłych okulistów były prawidłowe i spełniały wymagane kryteria, zasługiwały zatem na uwzględnienie. Zasada kontradiktoryjności procesu powoduje, że to strona winna wykazać się niezbędną aktywnością i wykazać błędy, sprzeczności lub inne wady w opinii biegłego, które ją dyskwalifikują, ewentualnie uzasadniają przeprowadzenie dodatkowych opinii. Zarzuty zgłoszone przez wnioskodawczynię nie wskazują żadnych błędów opinii, a stanowią jedynie polemikę z jej wynikiem. Samo niezadowolenie strony z treści opinii biegłego, gdy nie zgłasza ona żadnych konkretnych zarzutów w stosunku do niej, nie powoduje konieczności powoływania kolejnego biegłego czy kolejnych biegłych.

Sąd pierwszej instancji odwołał się do treści przepisów wskazujących warunki przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, tj. art. 57 ust. 1 i 2, art. 12 i art. 58 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wskazał, że wnioskodawczyni urodzona (...) posiada łączny okres ubezpieczenia w wymiarze 11 lat i 3 dni (w tym okres składkowy w wymiarze 8 lat, 3 miesięcy i 2 dni w latach 1992 – 2005, zaś okres nieskładkowy w rozmiarze: 4 lat, 3 miesięcy i 16 dni, który został ograniczony do 1/3 okresu składkowego). Ostatni okres ubezpieczenia upłynął w dniu 24 grudnia 2005 r., do kiedy skarżąca otrzymywała zasiłek dla bezrobotnych. Czyniąc ustalenia w zakresie daty powstania niezdolności do pracy Sąd Okręgowy podzielił ustalenia dr n. med. I. B. (1), że wnioskodawczyni nie była częściowo niezdolna do pracy przed dniem 23 czerwca 2007 r. Nie istnieje dokumentacja medyczna, która pozwalałaby stwierdzić wcześniejszą datę powstania niezdolności do pracy. Za taką dokumentację nie mogą być uznane badania pola widzenia z 2005 r., 2006 r. i 2007 r., które nie wykazały ubytków w obszarze 30 stopni. Biegła dr. O. B. istotnie wskazała, że częściowa niezdolność do pracy powstała w 2007 r., jednakże nie była w stanie podać konkretnej daty jej powstania, dlatego koniecznym było przeprowadzenie kolejnej opinii w celu jej uściślenia, a w szczególności potwierdzenia lub wykluczenia powstania niezdolności przed dniem 23 czerwca 2007 r. W ocenie Sądu Okręgowego opinie dr n. med. I. B. (2) pozwalają na ustalenie, że niezdolność do pracy wnioskodawczyni nie powstała w okresie 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu składkowego lub nieskładkowego. Natomiast zgodnie z przepisem art. 14 ust. 2 zd. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jeżeli nie ma możliwości ustalenia daty powstania niezdolności do pracy, natomiast ustalono okres, w którym niezdolność do pracy powstała, za datę powstania niezdolności przyjmuje się datę końcową tego okresu. Stosownie do powyższego należało przyjąć, iż datą powstania niezdolności do pracy wnioskodawczyni był dzień 31 grudnia 2007 r.

Data powstania niezdolności do pracy przesądza o tym, iż wnioskodawczyni nie spełnia wszystkich przesłanek nabycia prawa do renty, dlatego Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację od tego wyroku wniosła K. K.. Zaskarżyła wyrok w całości i zarzuciła:

- naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 14 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, czego konsekwencją było nieprawidłowe ustalenie daty powstania niezdolności do pracy jako 31 grudnia 2007 r.,
- naruszenie prawa materialnego poprzez błędne uznanie, że zachodziła potrzeba przeprowadzenia dowodu z opinii drugiego zespołu biegłych (specjalisty chorób oczu dr I. B. (1) i specjalisty reumatologii dr B. L.),
- naruszenie przepisów prawa procesowego poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i oparcie orzeczenia na opinii sądowno- lekarskiej z 11 grudnia 2013 r., uzupełnionej z 11 maja 2014 r. i 2 grudnia 2014 r. biegłych specjalisty chorób oczu dr I. B. (1) i specjalisty reumatologii dr B. L. w sytuacji, gdy opinia biegłej dr I. B. (1) w

zakresie orzeczenia o braku podstaw do uznania skarżącej za częściowo niezdolną do pracy z powodu chorób oczu przed 24 czerwca 2007 r. i uzasadnienie tego orzeczenia pozostaje w sprzeczności z danymi zawartymi w dokumentacji medycznej z poradni przyszpitalnych i szpitali (...) w W. i (...) Publicznego (...) w W. z okresu 3 grudnia 2004 r. – 23 czerwca 2007 r. będącej podstawą wydania opinii, w ww. zakresie opinia ta jest nierzetelna, niepełna, niejasna, wewnętrznie sprzeczna, oparta została na błędnych przesłankach, nie odpowiada aktualnemu stanowi wiedzy, jest sprzeczna z zasadami logicznego rozumowania;

- pominięcie przez Sąd istotnych dowodów z przedłożonej dokumentacji medycznej z poradni i szpitali w W. z okresu 3 grudnia 2004 r. – 23 czerwca 2007r., pominięcie istotnych dowodów ze składanych przez skarżącą oświadczeń i zeznań (odwołanie, pisma procesowe, zeznania składane na rozprawach), oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego skutkujące niewłaściwym rozpoznaniem sprawy,

- błędne ustalenia faktyczne, które miały wpływ na nieprawidłowe ustalenie, że skarżąca nie była częściowo niezdolna do pracy przed 24 czerwca 2007 r. i na treść wyroku.

Mając na uwadze te zarzuty skarżąca wniosła o:

- zmianę wyroku poprzez uznanie, że przed 24 czerwca 2007 r. była niezdolna do pracy i przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy,

- dyskwalifikację dowodu z opinii z 11 grudnia 2013 r., opinii uzupełniającej z 11 maja 2014 r. i 2 grudnia 2014 r. drugiego zespołu biegłych specjalisty chorób oczu dr I. B. (1) i specjalisty reumatologii dr B. L. w zakresie orzeczenia dr I. B. (1) o braku podstaw do uznania skarżącej za częściowo niezdolną do pracy z powodu chorób oczu przed 24 czerwca 2007 r.,

- przeprowadzenie dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego (spoza regionu (...) - (...) i (...)) z zakresu okulistyki na okoliczność ustalenia, że z powodu chorób oczu niezdolność do pracy powstała przed 24 czerwca 2007r. oraz na okoliczność stwierdzenia aktualnej niezdolności do samodzielnej egzystencji,

- dopuszczenie dowodów wymienionych w uzasadnieniu,

- zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy, wbrew zarzutom apelacji, dokonał w sprawie prawidłowych ustaleń faktycznych i wydał na ich podstawie trafne rozstrzygnięcie. Sąd ten prawidłowo ocenił, iż K. K. nie spełnia wszystkich przesłanek do przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, bowiem niezdolność do pracy nie powstała u niej w okresach wskazanych w przepisach prawa.

Zgodnie z treścią art. 57 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

1) jest niezdolny do pracy;

2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;

3) niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11-12, 13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-3, 5 lit. a, pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

W myśl z art. 57 ust. 2 przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Przedmiotem sporu w sprawie niniejszej było to, czy stan zdrowia K. K. daje podstawy do ustalenia u niej jej niezdolności do pracy, a jeśli tak, to jaka jest data powstania tej niezdolności. Bezsporne jest, że ostatni okres ubezpieczenia wnioskodawczyni ustalał 24 grudnia 2005 r. (w tej dacie zaprzestała pobierania zasiłku dla bezrobotnych, zaświadczenie z PUP w M., k. 5 akt ZUS), zatem aby spełnić warunek z art. 57 ust. 1 pkt 3, niezdolność do pracy musiałaby powstać przed upływem 18 miesięcy od tej daty, tj. przed 24 czerwca 2007 r. W przypadku K. K. nie mogło natomiast zostać zastosowane uregulowanie z art. 57 ust. 2 ww. ustawy, bowiem udowodniony przez nią okres składkowy i nieskładkowy wyniósł łącznie 11 lat i 3 dni, zamiast wymaganych w tym przepisie 20 lat (k. 1 akt ZUS).

Sąd Okręgowy, w celu ustalenia tych spornych okoliczności przeprowadził postępowanie dowodowe dopuszczając dowody z opinii biegłych lekarzy sądowych z zakresu okulistyki, interny i reumatologii. W pierwszej z wydanych opinii z 4 czerwca 2013 r. biegłe z zakresu okulistyki (O. B. (2)) i reumatologii-interny (dr E. W. (2)) rozpoznały u skarżącej jaskrę szerokiego kąta z normalnym ciśnieniem śródgałkowym i z zanikami nerwów wzrokowych obu oczu, krótkowzroczność obu oczu, stan po laserowej korekcie krótkowzroczności średniej obu oczu w 2000 r. oraz uszkodzenie ścięgna mięśnia podłopatkowego prawego i splotu ramiennego prawego w 2011 r. bez istotnego upośledzenia funkcji. Biegłe uznały skarżącą za częściowo niezdolną do pracy od 2007 r. (nie wskazując dokładnej daty) z powodu choroby oczu oraz całkowicie niezdolną do pracy od 4 czerwca 2013 r. (od momentu badania sądowno-lekarskiego) (k. 16-17). W wyniku zastrzeżeń organu rentowego złożonych do tej opinii (k. 30), Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii nowego zespołu biegłych. Biegli z zakresu chorób oczu (dr I. B. (1)) oraz reumatologii (dr B. L.) w dniu 11 grudnia 2013 r. sporządzili opinię, w której rozpoznali te same schorzenia, co pierwszy zespół biegłych i ocenili, że schorzenia reumatologiczne nie czynią skarżącą niezdolną do pracy, zaś ze względu na choroby oczu uznali ją za częściowo niezdolną do pracy wskazując jednocześnie, iż niezdolność ta powstała po 23 czerwca 2007 r. Biegła okulistka wskazała, że brak jest podstaw aby uznać skarżącą za częściowo niezdolną do pracy przed 24 czerwca 2007 r. Biegła zgodziła się natomiast z opinią pierwszej lekarz okulisty, iż skarżąca jest całkowicie niezdolna do pracy od 4 czerwca 2013 r. na stałe (k. 49-52). Z uwagi na zastrzeżenia zgłaszane przez skarżącą do opinii biegłej lekarz okulisty I. B. (1) (k. 85-86, k. 104-105, k. 119), w których skarżąca wskazywała, iż zgromadzona dokumentacja medyczna świadczy o tym, że była częściowo niezdolna do pracy przed 24 czerwca 2007 r., Sąd Okręgowy dwukrotnie dopuszczał dowód z opinii uzupełniającej tej biegłej. W obu opiniach uzupełniających biegła dr I. B. (1) podtrzymywała wcześniej zajęte stanowisko i podkreślała, że brak jest podstaw do uznania K. K. za częściowo niezdolną do pracy przed 24 czerwca 2007 r., ponieważ w ostatnim badaniu okulistycznym przed tą datą, tj. 20 września 2006 r. ostrość wzroku po korekcji wynosiła w oku prawym 1,0 a w oku lewym 0,5, a w polu widzenia obu oczu stwierdzono mroczki paracentralne. Uznanie częściowej niezdolności do pracy byłoby natomiast uzasadnione, gdyby ostrość wzorku w oku lepszym po korekcji wynosiła 0,3 lub gdyby stwierdzono ograniczenie pola widzenia w granicach 30 stopni – takich wymogów skarżąca zdaniem biegłej nie spełniała (opinie uzupełniające: k. 93-94, k. 124-125). Kolejne zastrzeżenia do opinii biegłej okulisty skarżąca podniosła w piśmie procesowym z 14 kwietnia 2015 r. (data prezentaty, k. 135-136) oraz w apelacji.

Mając na uwadze zarzuty stawiane w apelacji oraz wobec rozbieżnych opinii biegłych sądowych z zakresu okulistyki przeprowadzonych przed Sądem pierwszej instancji w zakresie daty powstania u K. K. częściowej niezdolności do pracy (biegła lekarz okulista O. B. (2) stwierdziła, że skarżąca z powodu choroby oczu jest częściowo niezdolna do pracy od 2007 r., bez wskazania dokładnej daty, zaś biegła dr I. B. (1) uznała, że skarżąca jest częściowo niezdolna do pracy po 23 czerwca 2007 r. przy czym brak jest podstaw aby uznać ją za częściowo niezdolną do pracy przed 24 czerwca 2007 r.), Sąd Apelacyjny przeprowadził uzupełniające postępowanie dowodowe.

Uwzględniając wnioski dowodowe zgłaszane w apelacji oraz w pismach procesowych składanych przez pełnomocnika skarżącej z: 9 lutego 2016 r. (k. 201), 10 maja 2016 r. (k. 212), 25 lipca 2016 r. (k. 222), 6 września 2016 r. (k. 234), 15 marca 2017 r. (k. 304) Sąd Apelacyjny zwracał się do szeregu szpitali uniwersyteckich i klinik okulistycznych z

wnioskiem o sporządzenie opinii w przedmiocie oceny stanu zdrowia skarżącej pod kątem jej niezdolności do pracy oraz daty jej powstania. Sąd Apelacyjny zwrócił się z takim wnioskiem do: Oddziału Klinicznego Okulistyki i Onkologii Okulistycznej Szpitala (...) w K., Kliniki (...) Akademii Medycznej w S., Oddziału Okulistycznego Szpitala (...) im. J. B. w B., Kliniki (...) we W., Kliniki (...) w L., Katedry Kliniki (...) w P., Kliniki (...) w G., Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej G. (...), Zakładu Medycyny Sądowej (...). Niestety, wszystkie ww. placówki medyczne odmówiły sporządzenia opinii, dlatego też Sąd ostatecznie oddalił wnioski dowodowe skarżącej w tym zakresie na podstawie art. 217 § 3 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Uznając jednak, iż zachodzi konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego, Sąd Apelacyjny postanowieniem z 18 listopada 2016 r. (k. 43), zmienionym następnie postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 23 maja 2017 r. (k. 344odw.) dopuścił dowodów z opinii kolejnego, trzeciego biegłego z zakresu okulistyki – dr B. M.. Biegła została zobowiązana do wskazania, czy wnioskodawczyni jest całkowicie lub częściowo (trwale lub okresowo) niezdolna do pracy, czy całkowita niezdolność do pracy była poprzedzona niezdolnością częściową, a jeśli tak to od jakiej daty i czy częściowa niezdolność istniała przed 23 czerwca 2007 r. Biegła okulistka, w opinii z 18 stycznia 2017 r. (data prezentaty) rozpoznała u K. K.: jaskrę prostą otwartego kąta z niskim ciśnieniem obu oczu, neuropatię jaskrową włókien nerwu wzrokowego obu oczu, krótkowzroczność obu oczu, ubytki centralne w polu widzenia, stan po operacji refrakcyjnej rogówek obu oczu z 2000 r. i uznała, że schorzenia okulistyczne powodują u skarżącej całkowitą, trwałą niezdolność do pracy od 4 czerwca 2013 r. Jednocześnie biegła nie znalazła podstaw medycznych do uznania skarżącej za częściowo niezdolną do pracy przed 24 czerwca 2007 r. Wyjaśniła, że na taką niezdolność nie wskazywał wynik badania okulistycznego z 20 września 2006 r. natomiast brak jest dokumentacji okulistycznej z okresu od 20 września 2006 r. do 7 listopada 2012 r. Zdaniem biegłej częściowa niezdolność do pracy istniała po 2007 r., ale dopiero w listopadzie 2012 r. stwierdzono praktyczną jednooczną i ta data może być uznana za datę powstania u skarżącej częściowej niezdolności do pracy (k. 257-258).

Skarżąca wniosła zastrzeżenia do powyższej opinii, zarzucając między innymi, że ocena dokonana przez biegłą jest sprzeczna ze zgromadzoną dokumentacją medyczną oraz że biegła nie uzasadniła należycie swojego stanowiska w zakresie braku częściowej niezdolności do pracy przed 23 czerwca 2007 r. (k. 278-279). W związku z tym Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z opinii uzupełniającej tej biegłej. W opinii uzupełniającej biegła dr B. M. odniosła się do zastrzeżeń skarżącej i wyjaśniła, że nie jest w stanie określić dokładnie i na korzyść odwołującej stopnia uszkodzenia nerwów wzrokowych w latach 2005-2006 na podstawie dokumentacji przedstawionej w sprawie. W swojej opinii odniosła się do ostrości wzroku i pola widzenia. Wyjaśniła, że zaburzenia w polu widzenia w postaci mroczków paracentralnych, ani też trudności w czytaniu nie powodują niezdolności do pracy, nie ma również podstaw aby stwierdzić u skarżącej niezdolność do samodzielnej egzystencji. Ponadto biegła zasugerowała, aby opinię w sprawie stanu zdrowia skarżącej wydali lekarze specjaliści z ośrodka o wyższej referencyjności, np. z (...) w W. (k. 289-292). Sąd Apelacyjny, uwzględniając tą sugestię zwrócił się ze stosownym pismem w sprawie wydania opinii do Zakładu Medycyny Sądowej (...) (k. 320), jednakże uzyskał odpowiedź odmowną (k. 322). Odpowiedzi odmownej w sprawie wydania opinii dotyczącej stanu zdrowia skarżącej udzielił również (...) Publiczny Szpital (...). W. O. (k. 331).

Ponadto, Sąd Apelacyjny uwzględnił wniosek dowodowy skarżącej o dopuszczenie dowodu z ustnej opinii biegłej lekarz sądowej dr B. M.. W ustnej opinii uzupełniającej biegła podtrzymała stanowisko zawarte w opiniach pisemnych. Wskazała, że przy stwierdzaniu niezdolności do pracy należy wziąć pod uwagę zarówno ostrość wzroku jak i pole widzenia. Zdaniem biegłej, przed 24 czerwca 2007 r. nie było przeciwwskazań do wykonywania przez skarżącą pracy zgodnej z kwalifikacjami – wykształceniem wyższym ekonomicznym i mogła ona pracować przy komputerze. W ocenie tej biegłej w 2006-2007 roku skarżąca chorowała na jaskrę początkową, nie powodującą niezdolności do pracy. Ponadto, odnosząc się do twierdzeń skarżącej biegła wyjaśniła, że nie można uznać niezdolności do pracy z uwagi na występowanie mroczków, bowiem nie odpowiada to normom orzeczniczym.

Sąd nie znalazł podstaw do uwzględnienia tożsamego wniosku o dopuszczenie dowodu z ustnej opinii biegłej lekarz sądowej wydającej opinię w postępowaniu przed Sądem Okręgowym – dr I. B. (1) (k. 234, k. 303). Biegła wydała w sprawie łącznie trzy opinie pisemne, w tym dwie opinie uzupełniające, w których zdaniem Sądu dostatecznie i wyczerpująco odniosła się do zastrzeżeń podnoszonych przez skarżącą. Dlatego też nie było celowe dopuszczanie

dowodu z kolejnej, tym razem ustnej, opinii biegłej dr I. B. (1) i Sąd oddalił ten wniosek dowodowy na podstawie art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c.

W toku postępowania skarżąca przedstawiła ponadto pisma skierowane przez nią do Konsultanta krajowego w dziedzinie okulistyki prof. dr hab. M. R. oraz jego odpowiedź na to pismo (k. 313-318), jednak nie wynikają z nich żadne wnioski w zakresie istnienia u skarżącej niezdolności do pracy oraz daty jej powstania. Nadto, w piśmie procesowym z 13 kwietnia 2017 r. (data prezentaty) pełnomocnik skarżącej wniósł o dopuszczenie dowodów z zaświadczenia lekarskiego z 29 marca 2017 r. sporządzonego przez lekarza specjalistę chorób oczu J. J. oraz z opinii z 31 marca 2017 r. sporządzonej przez okulistę dr D. P. (k. 327- 330), będących biegłymi sądowymi. Sąd Apelacyjny dopuścił w sprawie dowód z powyższych dokumentów prywatnych. Wynika z nich, że częściowa niezdolność do pracy istniała u K. K. przed 24 czerwca 2007 r., co zdaniem dr D. P. dokumentuje wynik badania pola widzenia z 19 września 2006 r., z którego wynikają znaczne zaburzenia w widzeniu z bliska. Również zdaniem lekarza J. J. skarżąca jest aktualnie niezdolna do pracy i z dokumentacji medycznej wynika, że choroba istnieje u niej co najmniej od 2004 r., zaś pogorszenie ostrości wzroku nastąpiło w grudniu 2005 r. Zdaniem tego lekarza częściowa niezdolność do pracy istniała u skarżącej prawdopodobnie od 20 września 2006 r. Powyższe dokumenty wskazują zatem na to, że częściowa niezdolność do pracy istniała u skarżącej przed 24 czerwca 2007 r. i zawierają odmienne wnioski od opinii biegłych lekarzy sądowych przeprowadzonych w sprawie.

Należy jednak wyjaśnić, że złożona przez skarżącą do akt sprawy prywatna opinia dr. D. P. (k. 327-328) oraz zaświadczenie lekarskie lekarza okulisty J. J. (k. 329-330) nie mogły zostać potraktowane w sprawie niniejszej jako dowody z opinii biegłych. W świetle art. 278 § 1 k.p.c. opinią biegłego jest wyłącznie opinia sporządzona przez osobę wyznaczoną przez sąd. Zgodnie z treścią tego przepisu, w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii (por. w tym zakresie wyrok Sądu Najwyższego z 10 grudnia 1998 r. w sprawie I CKN 922/97). Według judykatury, opinia biegłego (w tym również biegłego stałego) sporządzona na polecenie strony i złożona do akt sądowych nie może być traktowana jako dowód w postępowaniu. Również w wyroku z 20 stycznia 2009 r. w sprawie II CSK 229/08 Sąd Najwyższy stwierdził, że pozasądowe ekspertyzy sporządzone na zlecenie strony nie są dowodem z opinii biegłego, stanowią tylko umotywowane z punktu widzenia wiadomości specjalnych stanowisko strony. Podobny pogląd został wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2002 r. (I CKN 92/00). Oparcie orzeczenia na pozasądowym oświadczeniu biegłego stanowiłoby uchybienie procesowe.

Na podkreślenie zasługuje również stanowisko judykatury, w świetle którego gdy rozstrzygnięcie sprawy wymaga wiadomości specjalnych, niedopuszczalne jest pominięcie dowodu z opinii biegłych, a także wydanie orzeczenia wbrew opinii biegłych. W wyroku Sądu Najwyższego z 14 marca 2007 r. (III UK 130/06) stwierdzono natomiast, iż opinia biegłych dostarcza sądowi wiedzy specjalistycznej, koniecznej do dokonania oceny stanu zdrowia osoby ubiegającej się o świadczenie rentowe. Sąd nie może, wbrew opinii biegłych, oprzeć swoich ustaleń w tym zakresie na własnym przekonaniu.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w niniejszym postępowaniu wyczerpane zostały możliwości przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego. W tej sytuacji należało przy orzekaniu uwzględnić opinie biegłych lekarzy okulistów: dr I. B. (1) i dr B. M. (z uwagi na to, że schorzeniem powodującym niezdolność do pracy jest u skarżącej wyłącznie choroba oczu). Opinie te były tożsame we wnioskach co do oceny istnienia u skarżącej niezdolności do pracy oraz daty jej powstania. Zdaniem Sądu biegle w sposób wiarygodny, bezstronny, fachowy i wyczerpujący oceniły stan zdrowia skarżącej. Opinie dr I. B. (1) i dr B. M. zostały sporządzone przez lekarzy odpowiednich specjalności, posiadających gruntowną wiedzę z zakresu swoich specjalności oraz długoletnie doświadczenie zawodowe. Podstawą ich wydania były dowody obiektywne, dokumentacja lekarska zawarta w aktach sprawy oraz badanie wnioskodawczyni. W ocenie Sądu Apelacyjnego, opinie te są wszechstronne i wyczerpująco odpowiadają na pytania zawarte w tezach dowodowych. Nadto, biegle w opiniach uzupełniających odniosły się do zarzutów stawianych opiniom podstawowym, wyjaśniając zaistniałe wątpliwości.

Natomiast opinia biegłej okulistki O. B. (2), jako odosobniona i nie wyjaśniająca wyczerpująco spornych kwestii, nie mogła stanowić podstawy rozstrzygnięcia. Wbrew twierdzeniom apelacji, z opinii tej nie wynika jednoznacznie, że skarżąca była częściowo niezdolna do pracy przed 24 czerwca 2007 r., bowiem biegła uznała jedynie, że K. K. jest częściowo niezdolna do pracy od 2007 r., bez wskazania dokładnej daty.

Tym samym, uzupełniające postępowanie dowodowe wykazało, iż ocena zgromadzonego materiału dowodowego dokonana przez Sąd pierwszej instancji była prawidłowa i Sąd ten nie przekroczył, wbrew zarzutom apelacji, granic swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.).

Mając zatem na uwadze powyższe opinie biegłych, brak jest podstaw do uznania, że K. K. była niezdolna do pracy przed 24 czerwca 2007 r. Pomimo więc, iż jest ona niewątpliwie całkowicie niezdolna do pracy od 4 czerwca 2013 r., co wynikało z wszystkich wydanych w sprawie opinii biegłych, to nie spełniła jednego z warunków przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, wskazanego w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (aby niezdolność do pracy powstała w okresie ubezpieczenia lub w ciągu 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia). Bezsporne jest, że ostatni okres ubezpieczenia skarżącej skończył się 24 grudnia 2005 r. (wraz z zaprzestaniem pobierania zasiłku dla bezrobotnych), zatem niezdolność do pracy musiałaby u niej powstać do 24 czerwca 2007 r. Skarżąca w toku całego postępowania twierdziła konsekwentnie, że częściowa niezdolność do pracy istniała u niej przed tą datą, nie przedstawiła jednak dowodów w postaci dokumentacji medycznej, która pozwoliłaby poczynić biegłym wydającym w sprawie opinie ustalenia zgodne z jej twierdzeniami. Z jej wyjaśnień składanych na rozprawach wynikało, że złożyła całą dostępną dokumentację medyczną sprzed 24 czerwca 2007 r. oraz aktualną. Skarżąca wyjaśniła również, że w latach 2006 – 2010 przebywała i pracowała za granicą i z tego okresu nie posiada dokumentacji medycznej oraz że w tym okresie rzadko bywała u okulistów (k. 90, 120).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można zgodzić się z zawartym w apelacji zarzutem naruszenia art. 14 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w myśl którego jeżeli nie ma możliwości ustalenia daty powstania niezdolności do pracy, natomiast ustalono okres, w którym niezdolność do pracy powstała, za datę powstania niezdolności przyjmuje się datę końcową tego okresu. Jeżeli nie ma możliwości ustalenia ani daty, ani okresu powstania niezdolności do pracy, za datę powstania niezdolności przyjmuje się datę zgłoszenia wniosku o świadczenie. W sprawie niniejszej co prawda nie została ustalona data powstania u K. K. częściowej niezdolności do pracy, jednak z opinii biegłych wynika jednoznacznie, że niezdolność ta powstała w okresie przypadającym po 23 czerwca 2007 r., a przed 4 czerwca 2013 r. (powstanie całkowitej niezdolności do pracy). Zatem zgodnie z treścią ww. przepisu, przyjmując datę końcową okresu przypadającego po 23 czerwca 2007 r. należy stwierdzić, że skarżąca nie spełniła spornej przesłanki.

Podsumowując, z przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego, w tym w szczególności z opinii biegłych lekarzy sądowych z zakresu okulistyki: dr I. B. (1) i dr B. M. wynika, iż brak jest podstaw do uznania skarżącej za częściowo niezdolną do pracy przed 24 czerwca 2007 r., jest ona natomiast całkowicie, trwale niezdolna do pracy od 4 czerwca 2013 r. Tym samym, prawidłowo ustalił Sąd pierwszej instancji, iż niezdolność do pracy nie powstała u skarżącej w okresie ubezpieczenia, ani też w okresie 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia (24 grudnia 2005 r.). Tym samym, nie spełniła ona wszystkich przesłanek z art. 57 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do otrzymania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Decyzja organu rentowego i wyrok Sądu pierwszej instancji odpowiadają zatem prawu.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c. – punkt I sentencji wyroku.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym oraz o poniesionych wydatkach Sąd orzekł na podstawie § 2 oraz § 15 ust. 2 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2015 r. poz. 1801) – punkt II sentencji wyroku.